

Tisdagen den 5 maj

Kl. 15.00

Om åtgärder för att bekämpa dödsstraffet

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

I § Svar på interpellation 1986/87:224 om åtgärder för att bekämpa dödsstraffet

Anf. 1 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Hans Göran Franck har frågat mig dels hur regeringen bedömer bruket av dödsstraff i USA, dels vilka nya åtgärder regeringen är beredd att vidta för att bekämpa dödsstraffet och avkunnade dödsdomar.

FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter stadgar att ingen får godtyckligt berövas livet. I länder som inte avskaffat dödsstraffet får detta enligt konventionen endast utmätas för de allra allvarligaste brotten, och inte för brott som begåtts av minderåriga. Konventionen, som hitintills ratificerats av 86 stater, dock inte av USA, föreskriver alltså inte i sig dödsstraffets avskaffande men väl begränsningar i dess användande.

Efter vissa mindre framsteg på 60-talet och det tidiga 70-talet har arbetet med dödsstraffets avskaffande i de internationella organisationerna, och främst inom FN, mött ett hårdnande motstånd.

År 1980 lade Sverige i FN fram ett resolutionsförslag om dödsstraffets avskaffande. En klar majoritet av medlemsländerna röstade dess värre då för att frågan inte skulle behandlas. Ett förslag om ett frivilligt tilläggsprotokoll till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, i vilket stater skulle åta sig att avskaffa och inte återinföra dödsstraffet, har också stött på stort motstånd i FN.

Tanken på ett sådant protokoll har emellertid inte försvunnit ur FN-arbetet. Under årets möte i augusti med FN:s underkommission för förhindrande av diskriminering och för skydd av minoriteter samt under nästa års möte med FN:s kommission för mänskliga rättigheter är det meningen att man skall diskutera en rapport om möjligheterna att enas om ett sådant frivilligt tilläggsprotokoll. Sverige kommer då återigen att inom den ramen verka för att dödsstraffet avskaffas.

Även om arbetet inom FN-systemet för att avskaffa dödsstraffet möter starkt motstånd av medlemsländerna får det självfallet inte hindra oss från att pröva nya vägar och fora för att förhoppningsvis kunna bidra till att vända utvecklingen i en positiv riktning. Som ett led i denna strävan undersöker vi nu möjligheterna att ta upp frågan under det pågående mötet i Wien om

säkerhet och samarbete i Europa. Slutakten i Helsingforsöverenskommelsen 1975, vari deltagande stater bl. a. åtagit sig att handla i enlighet med de principer som finns nedlagda i den allmänna deklarationen om mänskliga rättigheter, kan förhoppningsvis utgöra ytterligare en gemensam grund, från vilken diskussioner om att avskaffa dödsstraffet kan föras.

Enligt svenskt synsätt är dödsstraffet inte förenligt med respekt för rätten till liv. Det skapar vidare allvarliga problem vad gäller rätten att inte utsättas för grym, omänsklig eller förnedrande behandling. Straffets verkställighet är oåterkallelig. Misstag kan inte rättas till. Dödsstraffet tenderar också på många håll att tillämpas oftare på dem som är socialt utsatta – på fattiga och på personer som tillhör minoriteter. Det är vår fasta övertygelse att dödsstraffet bör avskaffas varhelst det förekommer. Det är därför med beklagande vi tvingas konstatera att dödsstraffet fortfarande är i bruk i majoriteten av världens länder.

USA är, i motsats till många andra länder där dödsstraffet tillämpas, ett öppet samhälle. Därför känner vi mer detaljerat till förhållandena kring dödsstraffet där – hur ofta det mäts ut och hur ofta det verkställs. Det är med förståelse som vi tagit del av information och statistik om tendensen att utmäta flera dödsstraff och att låta dem gå i verkställighet i ökad utsträckning.

I dag sitter i USA mer än 1 700 dödsdömda personer i dödszell i väntan på att deras straff skall verkställas. Drygt 30 av dessa var under 18 år när brottet för vilket de dömts begicks.

I konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter åtar sig konventionsstaterna att inte döma ut dödsstraff för brott som begåtts av personer under 18 år. USA undertecknade konventionen år 1977 men har sedan inte ratificerat den och är alltså inte folkrättsligt bundet. Konventionen är emellertid en internationell kodifiering av FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter, som man på amerikansk sida ofta åberopar som ett rättesnöre. Vår förhoppning är givetvis att konventionens principer och anda ändå skall vara vägledande för beslutsfattare som har att ta ställning till dödsstraffets avskaffande och att USA, med sina djupt förankrade demokratiska värderingar och sitt starka engagemang för mänskliga rättigheter, skall finna en väg som leder bort från att använda dödsstraff.

Sveriges engagemang för att förmå flera länder att avskaffa dödsstraffet är väl känt. Det är regeringens bestämda avsikt att, trots det tilltagande motståndet, fortsätta ansträngningarna att inom ramen för arbetet för skyddet av de mänskliga rättigheterna i de internationella organisationerna verka för att dödsstraffet avskaffas.

Anf. 2 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för det utförliga och positiva svaret på min interpellation.

Det är av stor betydelse att svenska regeringen på nytt deklarerar sin bestämda avsikt att verka för att dödsstraffet avskaffas. Av särskilt intresse är att regeringen söker pröva nya vägar för att ändra utvecklingen i positiv riktning.

Utrikesministern nämner ett flertal internationella fora, där frågan om

dödsstraffets avskaffande kan tas upp till behandling. Det är främst inom FN-systemet som de mest väsentliga besluten kan tas. Det finns emellertid anledning att frågan på nytt tas upp inom Europarådets ram och för regeringens del i Europarådets ministerkommitté. Detta framför allt med hänsyn till att dödsstraffet i Turkiet är ett allvarligt problem, även om inga dödsstraff verkställts under den senaste tiden på grund av den starka opinionen. Fortfarande avkunnas nya dödsdomar i Turkiet, och hundratals dödsdömda väntar på beslut om verkställighet.

I utrikesministerns svar anges att det finns ett tilltagande motstånd mot dödsstraffets avskaffande. Det är riktigt att så är fallet från vissa länders sida. Å andra sidan finns det anledning att också nämna de framsteg som har uppnåtts i kampen mot dödsstraffet. De senaste tio åren har dödsstraffet avskaffats i 18 länder, varav i 9 länder för alla brott. Det är av särskilt intresse att få länder återinför dödsstraffet efter att en gång ha avskaffat det. Anledningen till detta är förvisso att dödsstraffet är ett ineffektivt vapen i kampen mot brottsligheten. Noggranna undersökningar, både i USA och i andra länder, har inte kunnat visa att dödsstraffet avskräcker från brott i högre grad än andra straff. I vissa länder har faktiskt antalet brott minskat sedan dödsstraffet avskaffats. Det finns forskning som har visat att bruket av dödsstraff t. o. m. har ökat brottsfrekvensen. Forskare framför tanken att denna ökning kunde bero på den brutaliserande effekt som avrättningar har.

I Sverige avskaffades dödsstraffet i fredstid 1921 och för krigstid 1973. Riksdagsmotioner om dödsstraffets återinförande har inte väckts sedan 1953 och i samband därmed avslagits utan votering. Sverige är ett bra exempel på att dödsstraffets avskaffande haft gynnsamma verkningar utan att för den skull några påvisbara negativa effekter inträtt.

Amnesty Internationals initiativ till en världsomfattande kampanj mot dödsstraffet i USA är av stort värde. Tanken är att en framgångsrik insats för dödsstraffets avskaffande i USA skulle få stor betydelse för aktioner i andra delar av världen. Kampanjen påbörjades i februari i år och skall pågå ytterligare två månader.

Tyvärr har högsta domstolen i USA nyligen med knapp majoritet fattat två negativa beslut. Henry Schwarzschild, ordförande i The American Civil Liberties Union's Capital Punishment Project, sade den 24 april i år att det finns skäl att frukta att ett antal nya verkställanden av dödsdomar kommer att fortsätta att förekomma kontinuerligt men att något omedelbart blodbad inte är att vänta för de närmare 1 900 dödsdömda som finns i USA.

Amnesty International har framfört följande rekommendation.

- Alla regeringar i delstater som har kvar dödsstraffet bör avskaffa det för alla brott.
- I väntan på att dödsstraffet avskaffas i lagen bör delstatliga lagar och praxis anpassas till internationella miniminormer som hindrar att dödsstraff utdöms mot ungdomsbrottslingar och mentalsjuka.
- Tills dödsstraffet är avskaffat eller ett anstånd om dödsdomar har införts bör guvernörer och benädningsnämnder vidga sina kriterier för när nåd kan beviljas i sådana fall.

Amnesty anser att tecken på rasdiskriminering vid tillämpning av dödsstraff ger anledning till skyndsam undersökning, och organisationen rekommenderar att den federala regeringen eller den lagstiftande församlingen skall föranstalta om en opartisk undersökning av frågan.

USA-kampanjen ingår i Amnestys världsomfattande arbete mot dödsstraffet. Så har Amnesty under 1980-talet krävt att bl. a. Kina, Cuba, Iran, Irak, Nigera, Sydafrika och Sovjetunionen avskaffar dödsstraffet. Målsättningen är givetvis att alla länder skall göra detsamma.

Som utrikesministern framhåller följer inte USA den konvention som man undertecknade 1977 om medborgerliga och politiska rättigheter, vilken man eljest så ofta åberopar som rättesnöre. Det finns all anledning för enskilda och organisationer i vårt land att stödja kampanjen för dödsstraffets avskaffande i USA, att sända brev och telegram till president Reagan och berörda guvernörer. Opinionsbildning, protester och vädjanden beträffande avkunnade dödsdomar och krav på avskaffande av dödsstraffet har i många fall visat sig få effekt. Det gäller att slå vakt om den mest grundläggande av alla mänskliga rättigheter: rätten till liv.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1986/87:47

Utrikesutskottets betänkanden 1986/87:14 och 21

Försvarsutskottets betänkande 1986/87:10

Socialutskottets betänkanden 1986/87:24 och 25

Kulturutskottets betänkanden 1986/87:14 och 17

Utbildningsutskottets betänkanden 1986/87:16, 19, 20, 21 och 23

Jordbruksutskottets betänkanden 1986/87:20 och 21

3 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 4 maj

1986/87:559 av *Paul Lestander* (vpk) till statsrådet Georg Andersson om prövningen av vissa utvisningsärenden:

Principen om makars rätt att bo och leva tillsammans torde ha ett allmänt stöd i Sverige. Ibland fattar myndigheter beslut som uppenbarligen strider mot denna rättsuppfattning.

Müslüm Demir har utvisats från Sverige. Demir är sedan ett år tillbaka gift med Rita Mörtlund. Han håller sig nu gömd för att undvika att utvisningsbeslutet verkställs. Rita Mörtlund har fört en tålmodig kamp för sin man, och för principen att makar inte skall tvingas att leva åtskilda. Denna princip har ju regeringen i Sverige arbetat för vid olika tillfällen.

Jag vill därför fråga invandrarministern:

Anser invandrarministern att principen om makars rätt att få leva samman har den styrkan att regeringen kommer att ompröva utvisningen av de fall där utvisningsbeslutet strider mot denna princip?

1986/87:560 av *Sigge Godin* (fp) till socialministern om reglerna för patientförsäkring:

Landstingsförbundet rekommenderade 1984 landstingen att ändra reglerna för patientförsäkringen. Detta medförde bl. a. att den s. k. självriskan vid behandlingsskada höjdes med 100 %.

I ett fall helt nyligen i Sundsvall tillerkändes patienten ersättning med 1 800 kr. Efter avdrag för självrisk kunde patienten utkvittera 800 kr. Man kan med fog fråga sig om vedärbörande dels skall drabbas av kanske livslång skada, dels betala den självrisk som landstinget påtagit sig när man tecknade försäkring hos försäkringsbolaget.

Jag vill med anledning av ovanstående ställa följande fråga till socialministern:

Vilka åtgärder vill regeringen vidta för att självriskan skall drabba den som tecknat försäkringen och inte den skadade?

1986/87:561 av *Sigge Godin* (fp) till kommunikationsministern om en sovvagnsförbindelse mellan Östersund och Umeå:

I samband med SJ:s tågplan -85 togs sovvagnen Östersund-Umeå bort. Jämtlands län tillhör Umeå sjukvårdsregion, och patienter som remitterats till regionsjukhuset i Umeå behöver därför rationella transporter. Sovvagnen från Östersund till Umeå var därför ett utmärkt alternativ.

Sovvagnsalternativet är också ett bra resealternativ för distansstuderande vid Umeå universitet.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Är kommunikationsministern beredd att ta sådana initiativ att sovvagnsförbindelsen mellan Östersund och Umeå kan återupprättas?

1986/87:562 av *Gunnel Liljegren* (m) till statsrådet Georg Andersson om asylsökande från Chile:

Antalet asylsökande från Chile har under det senaste året varit förhållandevis högt och tenderar att öka. Endast ett fåtal sökande har starka skäl att åberopa, och avvisningsprocenten har varit hög. Ändå anstränger invandringstrycket från Chile utlänningspolisens resurser på ett oacceptabelt sätt, och för många innebär avvisningen en tragedi, eftersom de skuldsätter sig för att resa till Sverige.

Mot denna bakgrund vill jag fråga invandrarministern vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att förbättra situationen.

Prot. 1986/87:116
5 maj 1987

1986/87:563 av *Margitta Edgren* (fp) till socialministern om planerna på indragning av viss professur i ögonsjukvård:

Meddelande om frågor

Riksdagen skall snart behandla ett förslag från regeringen om hur man skall komma till rätta med köerna inom sjukvården, främst köer inom ögonsjukvård och ortopedisk sjukvård. Regeringen föreslår en ansevärd summa pengar till att öka effektiviteten inom de två köområdena.

Nu finns samtidigt ett förslag från fakultetsstyrelsen i Lund-Malmöregionen om en indragning av två professurer i ögonsjukvård, dels en experimentell s. k. MFR-tjänst, dels en klinisk tjänst för närvarande placerad i Malmö på Allmänna sjukhuset. För en utomstående betraktare är detta mycket ologiskt och kan tolkas så, att inom regeringen den ena handen inte vet vad den andra gör.

Det kan väl inte vara i linje med socialministerns uppfattning att en indragning av den kliniska professorstjänsten bidrar till att öka förutsättningarna för att komma till rätta med köerna inom ögonsjukvården.

Vilka initiativ ämnar socialministern ta för att denna indragning av den kliniska ögonprofessuren i Malmö-Lund inte skall komma till stånd?

den 5 maj

1986/87:564 av *Gunnel Jonäng* (c) till industriministern om regionalpolitiska insatser i Gävleborgs län:

Mot bakgrund av industriministerns uttalande om att "lägga insatserna åt sidan" på grund av att majoriteten i arbetsmarknadsutskottet har beställt mera omfattande åtgärder än vad industriministern föreslog i årets budgetproposition för att utveckla regionalpolitiken ställer jag följande fråga till industriministern:

Är industriministern beredd att med anledning av utskottets positiva skrivningar om infrastrukturella satsningar med det snaraste lägga fram förslag till regionalpolitiska insatser såsom ett X-paket till Gävleborgs län?

1986/87:565 av *Bruno Poromaa* (s) till kommunikationsministern om LKAB:s kostnader för malmtransporter genom Norge:

För några år sedan halverades i det närmaste LKAB:s fraktkostnader till SJ tack vare de initiativ som togs av den då ny tillträdde socialdemokratiska regeringen. Trots detta redovisar den s. k. Malmbanedivisionen en hygglig vinst. Divisionens tillkomst som en egen resultatenheter inom SJ var en av åtgärderna från regeringens sida. Jämfört med sina konkurrenter är LKAB:s fraktkostnader fortfarande väsentligt högre trots denna stora reduktion. NSB (Norska Statsbanor), som svarar för malmtransporterna från Riksgränsen till hamnen i Narvik, har tidigare tillämpat i stort sett samma taxa som SJ, och som en konsekvens av vad som skedde på den svenska sidan förväntades det nu att NSB skulle göra en motsvarande reduktion. Så har tyvärr inte blivit fallet, utan NSB tillämpar fortsatt överpris för sina insatser.

Med tanke på dagens läge och det framtida allvarsamma läget för LKAB får ingen avhända sig ansvaret för företagets fortlevnad. En alltför tidig nedläggning av gruvverksamheten i malmfälten skulle icke enbart få ödesdigra konsekvenser för de berörda malmfältskommunerna utan även hårt drabba orter i Nordnorge som redan i dag har stora bekymmer.

Mot bakgrund härav vill jag fråga kommunikationsministern:

Är statsrådet beredd att uppta överläggningar med sin norske kollega i syfte att få till stånd en reducering av de fraktkostnader som LKAB i dag får erlägga till NSB?

1986/87:566 av *Paul Lestander* (vpk) till statsrådet Bengt Göransson om Læstadiusprojektet i Pajala:

I Pajala har inom skolan genomförts ett omfattande arbete för att belysa Læstadius betydelse inom Pajala. Den dokumentation som tagits fram omfattar litterära arbeten, bilder och kulturföremål. Under Læstadius levnadstid ägde en viktig del av kolonisationshistorien i Norrbotten rum. Det är viktigt att de samlingar som tagits fram kring detta kan stanna kvar och bli en tillgång för bygden. Samlingarna har givetvis dessutom ett värde som turistattraktion.

Mot denna bakgrund vill jag fråga kulturministern:

Kommer kulturministern att ta något initiativ för att göra det möjligt för Læstadiusprojektet i Pajala att få ett stöd, så att samlingarna också i fortsättningen kan stanna i Pajala och visas där?

1986/87:567 av *Margó Ingvardsson* (vpk) till socialministern om rekryteringen till gymnasieskolans sociala servicelinje:

Inför höstterminen 1987 finns det 38 förstahandssökanden till sociala servicelinjen i Storstockholm. Efter uttagning av andra- och tredjehandsvalen är 53 platser besatta. I december fanns det 135 platser inom sociala servicelinjen i Storstockholm, vilket senare reducerats till 75 platser. Av det ursprungliga platsantalet har bara 40 % kunnat tas i anspråk. Den planerade omstruktureringen av äldreomsorgen är helt beroende av en utbyggd hemtjänst. Men om det inte finns intresse hos ungdomen för att fylla ens nuvarande utbildningsplatser så kommer den planerade förändringen av äldreomsorgen inte att kunna genomföras.

Kommer regeringen att lägga fram några förslag, utöver informationskampanjer, för att öka rekryteringen till gymnasieskolans sociala servicelinje?

1986/87:568 av *Maria Leissner* (fp) till statsrådet Georg Andersson om avvisingarna till Turkiet av iranska asylsökande:

Sverige sänder regelmässigt tillbaka iranska asylsökande till Turkiet med stöd av första asyllandsprincipen, trots att de inte åtnjuter något juridiskt skydd i Turkiet. Regeringen har som skäl angivit att iranska asylsökande har ett faktiskt skydd i Turkiet och att de ej riskerar att bli tillbakasända till Iran.

Sedan hösten 1986 har dock ett större antal asylsökande iranier överläm-

nats till Iran av turkiska myndigheter. Enligt UNHCR rör det sig om 250 personer, andra källor uppger 400–500 personer.

Avvisningar från Sverige till Turkiet av iranska asylsökande bör därmed inte längre vara förenliga med svensk flyktinglagstiftning. Mot den bakgrund vill jag fråga invandrarministern följande:

Har regeringen för avsikt att ge direktiv om att iranska asylsökande inte längre får avvisas till Turkiet?

1986/87:569 av *Hans Lindblad* (fp) till miljö- och energiministern om ökad säkerhet vid oljetransporter till sjöss:

Så länge isen låg var det omöjligt att fastställa skadorna i naturen efter grundstötningen i december, då tankfartyget Thuntank 5 släppte ut hundratals ton olja i Gävlebukten. De senaste dagarna har det blivit möjligt att överblicka verkningarna, och dessa är värre än de flesta befarat. Längs hela Gästriklands kust och i norra Uppland finns partier med oljeskadad kust. De drabbade avsnitten omfattar bl. a. Billudden, som klassats som en av de naturmässigt värdefullaste miljöerna i denna del av landet.

Länsstyrelsens fridlysning av ett område kan möjligen hindra att människor plockar blommor, men ingen fridlysning hjälper mot drivande oljemasor. Att i efterhand sanera en oljeskadad kust är nästan omöjligt, varför det avgörande måste vara att oljelastade fartyg framförs så säkert som möjligt. Av vad som framkommit efter Thuntanks grundstötning ges intrycket att allvarliga felbedömningar gjordes ombord, bl. a. genom förväxling. Med hänsyn till de väldiga skador som följer av oljeutsläpp vill jag därför fråga miljö- och energiministern:

Föranleder de stora oljeskadorna i Gävleområdet någon åtgärd från regeringen i syfte att skärpa kraven på säkerhet vid oljetransporter till sjöss?

1986/87:570 av *Bo Lundgren* (m) till finansministern om beskattningen av småhus:

Regeringen lägger i kompletteringspropositionen fram förslag om skärpt fastighetsskatt 1988 för bl. a. småhus. För denna kategori av fastigheter genomförs en allmän fastighetstaxering 1990. Taxeringsvärdena kan förväntas stiga relativt kraftigt.

De höjda taxeringsvärdena 1990 kommer i sin tur att leda till ännu högre fastighetsskatt då denna uttas med taxeringsvärdet som bas. Till detta kommer att den s. k. schablonintakten för småhus stiger. Sammantaget skulle detta leda till en kraftig skatteskärpning.

Jag vill mot denna bakgrund fråga finansministern om regeringen är beredd acceptera att fastighetstaxeringen 1990 leder till en skärpt beskattning av småhus.

1986/87:571 av *Bo Lundgren* (m) till finansministern om fastighetsskatten år 1990 för hyreshus och bostadsrättshus:

Prot. 1986/87:116
5 maj 1987

Den skärpning av fastighetsskatten för småhus som regeringen föreslår i kompletteringspropositionen motiveras bl. a. med att fastighetsskatten automatiskt stiger för hyres- och bostadsrättshus till följd av fastighetstaxeringen 1988.

Meddelande om frågor

Fastighetstaxeringen 1990 kan förväntas leda till höjda taxeringsvärden för småhus och därmed höjd fastighetsskatt. Fullföljs den politik som redovisas i årets kompletteringsproposition leder det till förslag om skärpt fastighetsskatt för hyreshus och bostadsrättshus 1990.

Jag vill därför fråga finansministern om regeringen avser att lägga fram förslag om höjd fastighetsskatt 1990 för hyreshus och bostadsrättshus.

4 § Kammaren åtskildes kl. 15.13.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

Olof Marcusson